

Església de l'antic convent dels caputxins, acabada l'any 1810. El govern el va cedir l'any 1842 al municipi d'Igualada per ser utilitzat com a hospital (1899). Arxiu fotogràfic Municipal d'Igualada

ELS CAPUTXINS A IGUALADA. QUATRE SEGLES DE VIDA I PRESÈNCIA

FRA VALENTÍ SERRA DE MANRESA

INTRODUCCIÓ

Els framenors caputxins som una família religiosa fruit d'una reforma interna de l'orde franciscà iniciada a Itàlia l'any 1525 i que va rebre l'aprovació pontificia l'any 1528. Cinquanta anys després, malgrat les prohibicions que els frares teníem d'expandir-nos més enllà de la península italiana, es va aconseguir una primera fundació en els territoris de la península ibèrica, a Barcelona, gràcies a les eficients gestions del Consell de Cent barceloní, tot i les explícites prohibicions del rei Felip II de no admetre en els seus reialmes noves reformes franciscanes.¹

Des de la primera fundació hispana del convent de Santa Eulàlia de Sarrià, l'any 1578, a l'exclaustració de 1835, tres factors complementaris van conjugar i determinar la vida dels caputxins catalans. D'una banda cal assenyalar aquell fort idealisme, el de la *bella e santa riforma*, concretat en l'espiritualitat i la pobresa i, de l'altra, aquell radical ascetisme personal i comunitari plasmat en l'estricta observança de la Regla de Sant Francesc que determinà la vida *ad intra* dels caputxins a l'interior dels recintes conventuals. A aquesta observança s'hi va afegir encara un tercer factor: el zel apostòlic de les noves generacions caputxines que, al llarg dels segles XVII i XVIII, es va

anar perfilant en l'acció ministerial i missionera centrada principalment en la predicació popular, en les missions *ad gentes* a Trinitat i Guaiana, i en la dedicació a atendre les confessions als seglars, així com també en l'exercici d'abnegats serveis de caritat a favor dels estaments populars i més pobres, especialment en temps d'estralls, pestes i guerres. El servei pastoral dels caputxins catalans efectuat en aquestes complexes situacions va anar configurant una fesomia pròpia a la vida *ad extra* dels frares, portes enfora de llurs convents.

Les sovintejades atencions pastorals i caritatives dels frares caputxins a benefici del poble en situacions extremes de crisi expliquen, en bona part, la gran acceptació popular de què, arreu d'Europa, va gaudir ben aviat la reforma caputxina, ja que la població va saber fixar-se en l'atractiu espiritual que suscitava la vida i santedat d'aquells religiosos franciscans reformats, d'austera figura i capteniment humil.

A mitjan any 1582, quan els caputxins catalans ja havíem edificat dotze convents (Santa Eulàlia de Sarrià i Montcalvari a Barcelona, les Ermites de Girona, Manresa, Solsona, Sant Boi, Sant Celoni, Valls, Vilafranca del Penedès, Blanes, Perpinyà i Ceret), la casa generalícia de Roma erigia la província caputxina de Catalunya i, des d'aquell moment, els frares vam començar a celebrar capítols provincials.²

1. Vegeu Valentí Serra de Manresa, «Oposición del rey Felipe II a la introducción y expansión de los franciscanos capuchinos», dins *Felipe II y el Mediterráneo*, Vol. II, Madrid 1999, p. 205-218.

2. Vegeu Basili de Rubí, *Un segle de vida caputxina a Catalunya 1564-1664. Aproximació històrico-bibliogràfica*, Barcelona, 1978, p. 74-84: «Els primers convents».

LA FUNDACIÓ DEL CONVENT

Pel que fa a l'establiment dels caputxins a Igualada, els primers passos fundacionals orientats a l'edificació d'un convent de caputxins a la capital de l'Anoia es va produir durant el capítol provincial celebrat al convent de Montcalvari, a Barcelona. El dia 14 d'agost de 1609 es va acordar d'acceptar la fundació d'un convent a Igualada on, l'estiu de l'any 1589, quan la població es va veure afligida per la pesta, un grup de frares caputxins, a petició dels jurats del municipi, van assumir amb gran responsabilitat i dedicació la cura dels empestats en llurs necessitats corporals i espirituals. Els igualadins van mostrar una gran simpatia envers els frares caputxins i, acabada l'epidèmia, van començar a tramitar-ne una fundació. El capítol provincial celebrat a Girona l'any 1595 ja va tractar de la fundació d'un convent a Igualada, però els frares no es van comprometre encara amb els jurats igualadins, ja que hi havia en projecte les fundacions de Lleida, València i Saragossa. No va ser fins a les sessions del capítol provincial celebrat l'any 1609 que es va acceptar formalment la invitació de fundar un convent a Igualada.³

Aquesta nova fundació caputxina es va concretar el dia 3 de novembre de 1609, jorn en què va tenir lloc la cerimònia de plantar la creu en l'indret destinat a l'edifici conventual. Els terrenys donats per a l'edificació del convent eren d'Agustí Cornet, cavaller de la localitat. Va ser el dia 3 de novembre que el P. Damas de Castellar, ministre provincial, acompanyat del P. Agustí de Ripoll, guardià del veí convent de Manresa, i altres cinc religiosos, va efectuar la presa de possessió d'aquells terrenys tot plantant la creu fundacional al lloc que havia de ser l'entrada del convent igualadí. En l'acte s'hi van fer presents el rector i la clerecia de la parròquia, autoritats municipals i poble. Una antiga

crònica relata els fets d'aquesta faisó: «*Es plantà la creu del nou convent ab processó. Lo P. Provincial aportà la creu al coll un tros de camí, i després la prengué un altre frare vell, la qual l'aportà fins al lloc on l'assentaren*».

El dia 25 de març de 1610, festa de l'Anunciació, es va procedir a beneir i a col·locar la primera pedra de l'edifici. La cerimònia va ser presidida pel rector de la parròquia de Rubió, Mn. Nadal, que va ostentar-hi la representació del bisbe de Vic, Onofre Reart. Va fer-se present en aquesta cerimònia el rector de la parròquia d'Igualada, Gaspar Jofre i Lledó, i el sermó va anar a càrrec del P. Ambrós de Vic, predicador caputxí. L'església conventual dels caputxins es va dedicar a l'Estigmatització de Sant Francesc, i Miquel Massart, un cavaller igualadí, va ajudar a finançar les obres de l'edifici. Aquestes obres de construcció es van donar per enllestides l'any 1618.

Aquest convent dedicat a l'Estigmatització es va mantenir dempeus fins a la guerra del Francès, quan, en ocasió de l'ocupació napoleònica, va ser destruït l'any 1809. Acabada la guerra, es va començar a Igualada la construcció d'un nou edifici conventual (que no es va poder acabar, a causa de l'exclaustració de 1835). El segon convent es va situar una mica més avall d'on es trobava ubicat el primitiu edifici, en l'indret on, fins fa ben poc, hi havia l'hospital igualadí. La benedicció de la nova capella va tenir lloc el 20 de maig de 1830, festa de l'Ascensió del Senyor. Mentrestant, i com a conseqüència de la supressió de la vida religiosa promoguda durant el trienni liberal, els frares havien fet un ús provisional de la capella del Roser, mentre sojornaven acollits a la Casa Planas.⁴

Els frares caputxins eren ajudats en llur sosteniment a través d'almoines aportades pel

3. Vegeu Joan Segura, *Història d'Igualada*, Vol. II, Barcelona 1908, pp. 386-392.

4. Vegeu F. Guardia Martín i M. C. Romero Parcerisas, «Comunitats religioses durant la revolució liberal. El cas dels caputxins d'Igualada», dins *El món rural català a l'època de la revolució liberal*, vol. II, Cervera 1991, p. 179.

Comunitat dels frares caputxins (principis del segle XX)
Arxiu de la Comunitat Caputxina d'Igualada (AFMI)

municipi igualadí (especialment carn de moltó, que era enviada al convent en dies assenyalats amb altres queviures), com a contrapartida pel compromís assumit per la comunitat caputxina d'assistir espiritualment els malalts de l'hospital, els moribunds, i de predicar cada dia de quaresma un sermó a la parròquia, a més de predicar les homilies de les festes de sant Maties, sant Josep, l'Anunciació, sant Esteve, Circumcisió del Senyor (Cap d'Any), Epifania, Patrocini de la Mare de Déu i Sant Faust. També la comunitat caputxina estava obligada a celebrar un nombre determinat de misses votives a Sant Roc i a Sant Sebastià al llarg de l'any. Però no consta cap vinculació, o compromís, dels frares a propòsit de la festa de sant Bartomeu, patró de la població.

ELS CAPUTXINS FRANCESOS RESTAUREN EL CONVENT

Passats els anys d'exclaustració, quan tot just començava a vertebrar-se la restauració hispana de la vida caputxina, en temps encara del Comissariat Apostòlic, diversos grups de caputxins francesos de la Província de Tolosa de Llenguadoc, expulsats pel govern francès, durant el mes novembre de 1880, es van establir a redós de les poblacions d'Oriola, Igualada i Manresa.⁵ Un grup d'aquests frares caputxins foragitats de França va ser el qui

5. Sobre aquesta presència dels caputxins de Tolosa, vegeu Valentí Serra de Manresa, *Els framenors caputxins a la Catalunya del segle XIX. Represa conventual, exclaustracions i restauració (1814-1900)*, Barcelona 1998, p. 385-391.

Durant molts anys, els frares caputxins subministraven un plat de sopa als pobres (1932). Arxiu Fotogràfic Municipal d'Igualada

va bastir l'actual convent de caputxins a Igualada, la tercera edificació, situada justament en el mateix indret on havia existit el primitiu edifici dedicat a l'Estigmatització de Sant Francesc, i que havia estat esbucacat durant la guerra del Francès. La primera pedra de l'actual edifici conventual va ser col·locada el dia 2 de febrer de 1881, sota el guiatge del primer guardià del nou convent, el P. Josep de Calassanç de Llanerers, el futur cardenal Vives. Cal assenyalar que l'església conventual no va ser dedicada a Sant Francesc, sinó a la Immaculada Concepció.

A la població d'Igualada, en aquesta nova etapa de la vida caputxina, hi va ser instal·lada l'Escola Seràfica, o seminari menor per a la formació dels joves candidats a la vida caputxina, que des de 1876 havia funcionat a Perpinyà, i que havia estat clausurada per les disposicions antireligioses del govern francès. Semblantment, també a la veïna ciutat de Manresa va refugiar-se la comunitat de caputxins de Ceret.

En una crònica periodística llegim que: «*El P. Calassanç, con su Comunidad [de Perpiñán] y Escuela Seráfica, se instaló el 2 de febrero de 1881 en la ciudad de Igualada, cuyo convento restauró, y en el cual siguió ejerciendo el cargo de Guardián*». El P. Calassanç va sojornar a Igualada fins al mes d'abril de 1884, quan va ser cridat a col·laborar en les tasques de la cúria generalícia dels caputxins a Roma.⁶

Durant l'epidèmia de còlera de l'any 1885, aquest convent igualadí va ser convertit en hospital al servei de la població. En retornar a França els caputxins de la província de Tolosa que havien edificat aquest nou convent, després d'unes llargues i complexes negociacions, el van cedir a la província d'Aragó, que en va prendre possessió el dia

6. Vegeu Valentí Serra de Manresa, *El cardenal Vives i l'Església del seu temps*, Sant Andreu de Llanerers 2007, p. 23.

17 d'octubre de 1893. Els caputxins francesos van exigir una compensació econòmica a la província d'Aragó, la qual va oferir, finalment, els honoraris de 2.000 francs en misses. Del comiat dels caputxins francesos i llur retorn a França la premsa igualadina se'n va fer ressò: «*Anteayer partieron para Francia los últimos PP. Capuchinos y algunos jóvenes que se hallaban en este convento. Muchísimas fueron las personas que los acompañaron hasta la estación y algunos hasta Vilanova del Camí [...] El despido fue triste y conmovedor. Los PP. Capuchinos españoles tomaron posesión del Convento que, en la Alameda, ocupaban los capuchinos franceses hasta el miércoles último. Las palabras de despedida que, en nombre de estos, pronunció el P. José Calasanz de Llevaneras fueron de aquellas que no pueden olvidarse; con la ternura nacida de un gran corazón expresó el reconocimiento profundo de aquellos celosos sacerdotes y el cariñoso recuerdo que de esta Ciudad se llevan más allá de los Pirineos. Es probable que antes de pocos días quede instalada allí la Escuela Seráfica*».⁷

Amb tot, els caputxins catalans va restar força decebuts dels caputxins de Tolosa, ja que es van emportar el bo i millor del convent d'Igualada (com ara el moble-calaixera de la sagristia i el Sant Crist de l'església) i, també, van marxar del convent deixant-lo sense provisions, enviant àdhuc a la comunitat de Manresa (on encara hi havia caputxins francesos) el sac de patates que restava a Igualada. Prou que se'n va queixar el P. Xavier d'Arenys, ministre provincial, a la cúria generalícia en una carta on va exposar que:

«*Vi con dolor que todo el mobiliario dejado [a Igualada] se reducía a unas pocas camas ya malas, y a unas cuantas mesas viejas; los quinqués, camas buenas, etc. se lo llevaron. En cuanto a comestibles, y perdone V. R. que descienda a estas menudencias, no dejaron ni una patata, ni una mezquina provisión*

para comer unos cuantos religiosos un par de días. Un saquito de patatas que quedaba lo remitieron al convento de Manresa, como yo mismo pude ver [...]. En cuanto a cosas de la Iglesia bástele decir a V. P. Rma. que ni un copón dejaron para poner el Smo. Sacramento.»⁸

ELS CAPUTXINS CATALANS COMPLETEN LA RESTAURACIÓ DEL CONVENT

Una volta restaurada la província monàstica dels framenors caputxins de Catalunya, es va completar la reconstrucció material del convent d'Igualada que havien començat a bastir els caputxins de Tolosa de Llenguadoc.⁹ L'actual església va ser dissenyada l'any 1900 pel guardià del convent, P. Àngel d'Igualada, assessorat pel reverend Aleix Francolí, prevere igualadí que fruïa de notables coneixements d'arquitectura religiosa. Aquesta nova església es va inaugurar l'any 1902, juntament amb els nous refetors i altres dependències de l'Escola Seràfica: «*La Nueva Iglesia de los Padres Capuchinos de Igualada, fue bendecida e inaugurada el 23 de junio del pasado año [1902] con un solemne Triduo, en el que predicaron los elocuentes oradores sagrados M. I. Sres. D. Jaime Serra y Jordi, canónigo Deán y Vicario General de Vich, y D. Jaime Cararach e Iborra, canónigo Maestrescuela de Tortosa; el Rdo. Dr. D. J. Antonio Faulí Blasco, beneficiado de la Santa Iglesia Metropolitana de Tarragona, y el Rdo. P. Alfonso M. de Áger, de nuestra Orden*». La premsa igualadina va lloar molt el sermó del Dr. Cararach, terciari dels caputxins i un dels dirigents del moviment integrista català: «*Ocupando la Sagrada Cátedra el M. I. Sr. Dr. Jaime Cararach e Iborra, Canónigo Maestrescuela*

7. *La Semana de Igualada*, núm. 173, 5 de novembre de 1893, p. 2.

8. AGCRoma, carta del Provincial d'Aragó, Xavier d'Arenys de Mar, al ministre general, Bernat d'Andermatt (Arenys de Mar, 5 de desembre de 1893), s.d.

9. APCC, *Apuntes para la Historia del Convento de Capuchinos de Igualada*, año 1898.

de Tortosa, quien hizo un hermosísimo resumen de las glorias de la Iglesia de Cataluña y de Igualada en particular desde la fundación de este convento en 1609».¹⁰

La consagració de l'església conventual va tenir lloc el desembre de 1907, amb la presència de mons. Lluís Amigó, caputxí: «*Les festes celebrades en el convent de PP. Caputxins d'aquesta ciutat han resultat esplèndides [...] Molt contribuï a donar relleu a les festes la presència del Ilm. i Rdm. Fra Lluís Amigó i Ferrer, Bisbe de Tagaste i Administrador Apostòlic de Solsona*».¹¹

Pel que fa a l'Escola Seràfica, la seva primera etapa s'havia desenvolupat a redós del convent d'Olot des de l'abril de 1890 al novembre de 1893. Va ser durant el curs acadèmic de l'any 1893 que aquesta escola va ser traslladada a Igualada; llavors es va encetar una primera etapa docent que va durar fins al mes de febrer de 1903. Clausurada l'any 1903 temporalment l'Escola Seràfica, aquesta es va reobrir el 29 de novembre de 1911, amb el P. Carles de Barcelona com a director.

En esclatar la revolució del mes de juliol de 1936, el convent d'Igualada va haver de ser abandonat pels religiosos cap a les 4 de la tarda del dia 23 de juliol. L'edifici va ser assaltat, les imatges destruïdes, les dependències saquejades i, finalment, l'edifici va ser incendiat i, pràcticament, només van quedar dempeus les parets mestres calcinades, i algunes d'inservibles. Acabada la guerra, es van haver de refer del tot les voltes de l'església, obertes i desaprofitables. L'incendi va malmetre la biblioteca, però se'n va poder salvar-se prèviament l'arxiu conventual, situat de manera previsorà a casa d'uns benefactors.

Durant el període de 1936-1939 l'edifici conventual va sofrir diverses transformacions, com ara la construcció d'una vaqueria gestionada per la col·lectivització lletera i un dipòsit d'aigua de gran cabuda en el pati de l'escola seràfica. El 23 de gener

Incendi provocat al convent dels frares caputxins al començament de la guerra civil (1936). Arxiu Fotogràfic Municipal d'Igualada

de 1939 el convent va ser recuperat en virtut d'una autorització militar. Els religiosos es van instal·lar provisionalment en les parts habilitades durant la guerra pels membres de la col·lectivització lletera. El maig de 1940 van començar les obres de reconstrucció de l'església conventual, dirigides per l'arquitecte Cèsar Martinell, i el temple es va obrir al culte el 7 desembre de 1940, vigília de la Puríssima.¹² Una volta reedificada l'Escola Seràfica, els alumnes hi van ser novament destinats el 16 de setembre de 1941, procedents de Tarragona. La reconstrucció del convent i l'edificació de la nova Escola Seràfica va ser coordinada per l'arquitecte d'arrels igualadines Lluís M. Albín.

10. *La Semana de Igualada*, XIII, 28 de juny de 1902, p. 2.

11. *Sometent*, III, 21 de desembre de 1907, p. 3.

12. *El Apostolado Franciscano*, núm. 320, desembre de 1940, p. 57-58.

ALGUNS CAPUTXINS IGUALADINS

Cal assenyalar que, entorn dels convents, sempre hi neixen algunes vocacions disposades a compartir-ne el carisma. Els frares caputxins fills d'Igualada són una bona colla. El dia 25 d'abril d'enguany un fill de la població, el P. Josep Tous d'Igualada, va ser solemnement beatificat a la basílica de Santa Maria del Mar, a Barcelona, en una cerimònia presidida pel secretari d'Estat del Vaticà, el cardenal Tarsicio Bertone.

Josep Tous i Soler va néixer a la capital de l'Anoia el dia 31 de març de 1811. Va ingressar als caputxins en el convent de Santa Eulàlia de Sarrià el dia 18 de febrer de 1827. Uns anys després, en el 1831, el va seguir en la mateixa vocació franciscano-caputxina el seu germà petit, Joan, que l'any 1866 moria a les missions de Veneçuela amb el nom de religiós de fra Nicolau d'Igualada.

Josep Tous va cursar la carrera eclesiàstica en els convents de Calella, Girona, Valls i Vilanova de Cubelles. Una volta acabats els estudis escolàstics, va rebre l'orde del presbiterat a Barcelona el dia 24 de maig de 1834. Arran dels decrets d'exclaustració del juliol de 1835 va ser expulsat del convent barceloní de Santa Madrona (situat a la Rambla), i va haver de compartir amb els seus germans de comunitat l'empresonament a les Drassanes i al castell de Montjuïc.

L'agost de 1835 va obtenir un passaport que li permetia sortir a l'estranger i el mes de setembre se'n va anar a Perpinyà i a Montpeller. Aconseguida la patent de predicador, l'any 1838 Josep Tous va fixar la seva residència a Tolosa de Llenguadoc, on va fer de capellà de les monges benedictines. Allí va romandre fins l'any 1843, en què va retornar a Catalunya.

A Barcelona, el beat Josep va col·laborar pastoralment amb la parròquia de Santa Maria del Mar. Poc després, Josep Tous va exercir com a vicari a Esparreguera (1845-1848) i, finalment, va ser adscrit a la parròquia barcelonina de Sant Francesc de Paula. El P. Tous va viure sempre com a religiós caputxí, i va maldar per tal que les seves monges

visquessin també franciscanament. En efecte, el dia 27 de maig de 1850, amb el beneplàcit del bisbe de Vic, Lluçà Casadevall, va fundar a la població de Ripoll l'Institut de Terciàries Caputxines de la Divina Pastora (actualment caputxines de la Mare del Diví Pastor), dedicades a la formació cristiana de les noies. Josep Tous va esmerçar tota mena d'esforços a la consolidació d'aquesta congregació que havia fundat; uns esforços que va mantenir tenaçment fins al mateix moment de la seva mort (ocorreguda en opinió de santedat, el dia 27 de febrer de 1871), mentre celebrava l'Eucaristia en el col·legi situat al carrer de Jonqueres de Barcelona. La vida i obra del P. Tous la veiem caracteritzada per una gran bondat i, sobretot, marcada per una peculiar sensibilitat i esperit de servei.¹³

Altres frares caputxins fills d'Igualada van excel·lir en el camp de la predicació i van gaudir d'una gran incidència en la vida pastoral de la Tarraconense, com va ser el cas del P. Pius d'Igualada, que va predicar en indrets de la Catalunya interior que no s'havien recorregut des de les prèdiques de sant Antoni M. Claret i de sant Francesc Coll. En la nota necrològica que es va publicar arran de la mort del P. Pius hom va escriure que: «*Es va dedicar tot d'una al ministeri de la predicació, que va exercir amb una intensitat verament prodigiosa. De poble en poble, de ciutat en ciutat, anava escampant el seu verb senzill, efusiu i alhora caldejat. Hi hagué un temps en què la seva figura, com a predicador, fou popularíssima; la seva predicació era sol·licitada en competència, i omplia de gom a gom les esglésies [...]. Del seu gran do de la paraula que tants cors va commoure a tot Catalunya, que havia creuat a dotzenes de vegades*».¹⁴ També va ser molt cèlebre com a predicador el P. Bru d'Igualada, autor d'un *Homiliari Dominical* que va publicar l'any 1933.

13. Sobre el procés de beatificació i sobre la projecció espiritual del nou beat Josep Tous, vegeu Valentí Serra de Manresa, «El procés de beatificació del caputxí Josep Tous (+ 1811)», dins *Estudios Franciscanos*, 111 (2010), p. 183-194.

14. *El Matí*, 4 de juny de 1934.

El primer doctor en filosofia que va tenir la Província caputxina de Catalunya arran de la seva restauració va ser el P. Ferran d'Igualada, format a la Gregoriana, i que va assolir el doctorat a Roma en el llunyà 1917. Són molts els caputxins fills d'Igualada que hauríem de recordar en aquesta escaïença de la celebració dels 400 anys de la fundació. La brevetat de l'article obliga, però, a fer-ne una tria i només esmentar-ne alguns com ara el jove fra Eudald Estruch d'Igualada, occit a la Pobla de Claramunt el dia primer de novembre de 1936, durant la persecució religiosa de 1936, i el seu germà carnal Francesc d'Igualada, musicòleg i missioner; esmentar el P. Eduard Castelltort d'Igualada (editor i publicista, animador dels Dijous Eucarístics), el P. Damià d'Òdena (que va ser ministre provincial dels caputxins de Catalunya, secretari de la cúria generalícia a Roma i introductor de l'Orde caputxí a Portugal) i, sobretot, fer esment del nom dels missioners, com ara Jaume d'Igualada (que va construir bona part de les esglésies de les missions caputxines d'Amèrica, pricipalment la de San Antonio de Managua i la de Florencia del Caquetà) juntament, és clar, amb el nom dels pares Bartomeu Pasqual d'Igualada i Bartomeu Roca Puget d'Igualada, experts missioners en terres d'Amèrica.

Pel que fa a aquest darrer, va morir a la població colombiana de Pasto el dia 2 d'octubre de 1966. El seu nom civil era Ramon Roca i Puget. L'any 1919, amb els estudis eclesiàstics encara inacabats va ser destinat a la missió del Caquetà. Durant el conflicte sobre els límits territorials entre Perú i Colòmbia, el P. Bartomeu d'Igualada va ser membre de la comissió internacional de Límits. Tothora es va mostrar un aferrissat defensor de les tradicions, costums i drets dels nadius de l'Amazònia, tot evitant que aquests fossin víctima de las especulacions dels colonitzadors.

EL LAÏCAT I L'ACCIÓ SOCIAL

En repassar els esdeveniments viscuts al llarg de quatre segles de vida caputxina a Igualada serien moltes les activitats pastorals de què caldria fer esment. En primer lloc, s'ha de remarcar la important dedicació catequètica i la fecunda acció social que es va desenvolupar des d'aquest convent igualadí, principalment a través de la projecció social assolida per l'Escola Nocturna per a Obreres, fundada l'any 1908 pels caputxins Eugeni de Barcelona i Emili de Vilaller, com a ressò dels suggeriments que el papa Lleó XIII havia exposat l'any 1891 en la primera encíclica social que titulà *Rerum novarum*. Aquestes Escoles Nocturnes per a obreres van ser ateses per Cecília i Pepita Ravetllat i Aguilera, especialitzades en la formació de l'obrer. L'any 1913 es va obtenir l'aprovació diocesana d'aquesta escola nocturna, i l'any 1918 la civil. Amb l'entitat plenament consolidada, es va crear una germandat i una caixa dotal amb la finalitat de socórrer les associades en cas de malaltia i de dotar-les econòmicament en el moment de casar-se. El moment de més puixança de l'Escola Nocturna del Patronat d'Obres de la Joventut Seràfica cal situar-lo en la dècada dels anys trenta (per exemple, l'any 1934 hi havia 130 noies inscrites), però aquesta puixança coincideix amb els moments més difícils del Patronat per mor de l'anticlericalisme republicà que va fer retirar la important subvenció de 1.800 pessetes anuals que rebia dit patronat. La premsa igualadina se'n va fer ressò: «*La retirada de les modestes subvencions que rebien de l'Ajuntament aquestes benemèrites institucions igualadines —Patronat d'Obreres i el Rober— ha produït una penosa impressió de totes les persones de sentit recte que creuen que les obres benèfiques i de sana cultura no haurien de sofrir les conseqüències dels trasbalsaments polítics*».¹⁵

15. *Diari d'Igualada*, 17 de juny de 1932.

Processó de Corpus (1920, aprox.)
Arxiu Fotogràfic Municipal d'Igualada (Fons Josep Castellort)

La instrucció que rebien les obreres igualadines consistia a instruir-les en les quatre operacions d'aritmètica, llegir, escriure, geografia, cosir, apeçaçar, sargir, tall, brodar i planxar. Ja des del primer any de la fundació, l'ensenyament s'impartia en català i freqüentment manifestaven llur adhesió en actes d'afirmació catalana.¹⁶

La major projecció pastoral assolida a través de l'acció social i catequètica dels caputxins catalans els anys abans de l'esclat de la guerra civil va ser, precisament, la desenvolupada a redós dels dos convents ubicats a la diòcesi de Vic: el d'Igualada i el de Manresa. Des de l'any 1908, en

el convent d'Igualada es propagaven les *Recreacions Catequístiques*, uns fulls volants de caràcter divulgatiu amb una orientació clarament doctrinal i catequètica. De les activitats catequètiques desenvolupades a redós dels convents d'Igualada i Manresa se'n va fer ressò força sovint el bisbe Torras i Bages, des del seu ferm compromís amb la pastoral catalana. El Dr. Torras, davant les dificultats de l'ensenyament del catecisme en llengua catalana arran d'un decret del govern del comte de Romanones del 23 de novembre de 1902, va manifestar la seva rotunda oposició a tan injust decret, contrari als drets del nostre poble. En aquesta complexa situació el prelat ausetà va rebre l'ajut i el suport des de Roma a través del cardenal Vives i del seu secretari Rupert M. de Manresa.

La catalanitat de la *Catequística* dels caputxins d'Igualada i de Manresa va ser mantinguda,

16. Vegeu Valentí Serra de Manresa, «El Patronat d'Obreres dels Caputxins d'Igualada (1908-1936)», dins *Anuari 1992-1993 de la Societat d'Estudis d'Història Eclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya*, vol. 5, 1997, p. 161-169.

i potenciada, especialment pels PP. Àngel d'Igualada, Zeferí de Granollers, Eugeni de Barcelona i Ezequiel de Mataró. En el convent d'Igualada, des del maig de 1908, hi va funcionar també una novella entitat anomenada Joventut Seràfica, fundada pel P. Eugeni de Barcelona amb la finalitat d'aplegar el jovent entorn dels ideals franciscans i, alhora, dotar-los d'una bona formació catequètica per tal de regenerar religiosament la població igualadina, tot evitant que els joves es desencaminessin. Aquesta entitat era germana bessona de la d'Arenys de Mar, que el P. Ezequiel de Mataró havia fundat el 1906 amb el mateix nom de Joventut Seràfica. No gaire més tard, va estructurar-se també a redós del convent d'Igualada una escola nocturna per a noies obreres, que va funcionar dels anys 1908 al 1936 (juntament amb una caixa d'estalvis per ajudar a dotar les noies a les envistes del casament), a la qual ja ens hem referit. Totes aquestes entitats es van estructurar i van assolir un gran desenvolupament en una circumstància històrica en què el terç orde franciscà assumia les directrius d'acció social i catequètica suggerides pel papa Lleó XIII.

En parlar de l'Escola Seràfica hem al·ludit el P. Carles de Barcelona, que l'any 1956 va ser declarat per l'ajuntament de la ciutat fill adoptiu d'Igualada; posteriorment li va ser dedicat el carrer que porta a la placeta del convent. A la concorregudíssima litúrgia exequial celebrada el 17 de setembre de 1970 es va posar en relleu que era «*impossible resseguir pas a pas, i fet per fet, la intensa i múltiple activitat pastoral del P. Carles a benefici de la població d'Igualada. Dotat d'una personalitat ben definida exercí un autèntic mestratge, proposat en un ideal plasmat en allò del P. Carles: català, cristià, caputxí.*»

Pel que fa a la congregació o fraternitat del terç orde dels caputxins d'Igualada, aquesta té el seu inici l'any 1692. A semblança de la majoria de grups de tercerols vinculats als convents de caputxins, el terç orde igualadí va sofrir una notable desestructuració i decadència durant els anys de l'exclaustració, fins l'any 1883, en què va ser

restaurada i envigorida en llur vida congregacional per iniciativa de fra Calassanç de Llavaneres, el futur cardenal Vives, mentre aquest sojornava en el convent d'Igualada.¹⁷

Amb la represa de la vida caputxina a Igualada després de l'exclaustració, la congregació femenina del terç orde igualadí va adquirir un to força elitista i les principals dames de la ciutat igualadina van passar a formar part de la junta directiva d'aquesta fraternitat franciscana seglar. En els anys de la Segona República era germà ministre del terç orde igualadí l'impressor i tipògraf Nicolau Poncell. També en aquest mateix període va ingressar al terç orde Mn. Josep Serra, arxiprest de Santa Maria d'Igualada.

Acabada la guerra civil, en els anys difícils de la postguerra i essent ministre del terç orde Josep Llansana, aquesta congregació es va aventurar el 1955 a publicar el butlletí titulat *Igualada Franciscana* —escrit, quasi íntegrament, en llengua catalana— amb notícies sobre les activitats i desenvolupament del terç orde igualadí i, també, amb articles de fons doctrinal publicats per a la formació dels tercerols. En la vida espiritual i cultural d'aquesta congregació igualadina hi va destacar la valuosa contribució d'Antoni Dalmau i Jover, formador o mestre de novicis dels tercerols. També va incidir en la projecció pastoral i cultural del terç orde igualadí Joan Castellà i Valls, que, alhora, va ser secretari d'Acció Catòlica i un dels membres més actius de la Conferència de Sant Vicenç de Paül, a més de redactor de la revista d'informació religiosa i local titulada *Vida...* No s'ha pogut documentar, però, l'adscripció al terç orde de Pere Puig i Quintana, tot i la seva forta vinculació amb els caputxins de Catalunya i els esforços que va fer per intentar salvar de l'incendi el convent d'Igualada el juliol de 1936.

17. Sobre el desenvolupament del Terç Orde igualadí, vegeu V. Serra de Manresa, *El Terç Orde dels Caputxins. Aportacions del laïcat franciscà a la història contemporània de Catalunya (1883-1957)*. Barcelona, 2004, p. 233-235.

Escolania Seràfica dels Pares Caputxins, sota la direcció del Pare Eugeni de Barcelona (1909). Arxiu Fotogràfic Municipal d'Igualada

CLOENDA

Amb aquest repàs, tan fugaç, sobre la presència dels caputxins a Igualada, reforçat amb algunes referències sobre l'acció social promoguda des del terç orde, i també amb breus referències biogràfiques a alguns dels frares caputxins nascuts a la població d'Igualada, acabem aquesta apressada síntesi històrica, commemorativa dels quatre segles de presència caputxina a la capital de l'Anoia, tot expressant el desig que els frares caputxins puguem prosseguir per molts anys les tasques que el 1609 van ser-nos assignades pel municipi i per la parròquia, és a dir, la predicació de la paraula i el compromís d'assistència espiritual als malalts i moribunds. Unes tasques que són prosseguides dia a dia, amb gran fidelitat, des de la litúrgia celebrada en el convent i també per l'assistència espiritual dels malalts de l'Hospital Comarcal. *Ad multos annos!*

FRA VALENTÍ SERRA (Manresa, 1959) és religiós caputxí i doctor en història moderna. Des de la seva condició d'arxiver dels caputxins de Catalunya ha escrit molts llibres i articles sobre història eclesiàstica, especialment sobre la projecció pastoral dels caputxins catalans a ultramar i llur incidència en la vida cultural de la Catalunya dels segles XVI-XX.

Ballada davant de l'església dels frares caputxins. (1920, aprox.)
Arxiu fotogràfic Municipal d'Igualada (Fons Josep Castelltort)

